

Svěření do péče

Jestliže obecné soudy neprosazovaly dosažení co možná nejvyrovnanější péče o nezletilé děti oběma rodiči prostřednictvím uspořádání, které by bylo přímo proti vůli dětí, nelze v takovém postupu spatřovat porušení práv stěžovatele (jako otce dětí) podle čl. 10 odst. 2 a čl. 32 odst. 4 Listiny; pro takový závěr je rozhodující, že obě děti lze považovat za natolik rozumově a emocionálně vyspělé, že jsou schopny uvědomit si dosah těchto svých rozhodnutí, přičemž nevyšly najevo skutečnosti nasvědčující tomu, že by postoje dětí nebyly autentické nebo že by jejich vůle byla účelově a systematicky formována ze strany třetí osoby.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. III.ÚS 1318/22 ze dne 12.6.2023)

Ústavní soud rozhodl ve věci ústavní stížnosti stěžovatele D. H., zastoupeného Mgr. V.K., advokátkou, sídlem K.n.O., proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 8. března 2022 č. j. 20 Co 264/2021-419 a rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 9. září 2021 č. j. 0 Nc 1488/2017-368, 5 P a Nc 48/2017, 5 P a Nc 177/2017, za účasti Krajského soudu v Hradci Králové a Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou, jako účastníků řízení, a 1) E. B., zastoupené Mgr. Hanou Horákovou, advokátkou, sídlem Mánesova 1374/53, Praha 2 - Vinohrady, 2) nezletilé M. H. a 3) nezletilé M. H., zastoupených opatrovníkem městem X, jako vedlejších účastnic řízení, tak, že ústavní stížnost se zamítá.

Z odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Ústavní stížností se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozsudků Krajského soudu v Hradci Králové (dále jen "krajský soud") a Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou (dále jen "okresní soud") z důvodu porušení základních práv podle čl. 10 odst. 2, čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"), čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jakož i čl. 3 a čl. 18 Úmluvy o právech dítěte.

2. Z ústavní stížnosti, napadených rozhodnutí a vyžádaného spisu vedeného okresním soudem pod sp. zn. 0 Nc 1488/2017 učinil Ústavní soud následující zjištění.

3. Vedlejší účastnice E. B. (dále jen "matka") a stěžovatel (dále i jako "otec") jsou rodiči nezletilých dětí - vedlejší účastnice M. H. a vedlejší účastnice M. H. (dále jen "dcery" nebo "děti"). Matka podala dne 25. 1. 2017 u okresního soudu návrh na úpravu poměrů nezletilých dětí, které žádala svěřit do své výlučné péče. Stěžovatel naproti tomu navrhoval, aby byly dcery svěřeny do střídavé péče obou rodičů.

4. Rozsudkem ze dne 29. 3. 2018 č. j. 0 Nc 1488/2017-155, 5 P a Nc 48/2017, 5 P a Nc 177/2017, okresní soud svěřil obě děti do péče matky (výrok I) a uložil otcí povinnost platit výživné (výroky II a III). Pravidelný styk otce s dcerami stanovil v sudém kalendářním týdnu od pátku od 14:00 do neděle do 18:00 a dále každou středu a čtvrtek od 15:00 do 17:30; určil i styk v období prázdnin (výrok IV). Konečně rozhodl o nákladech řízení (výroky V až VII). Na základě stěžovatelova odvolání krajský soud rozsudkem ze dne 2. 10. 2018 č. j. 20 Co 173/2018-183 potvrdil rozsudek okresního soudu ve výrocích I a IV, tj. co do péče o děti a jejich styku s otcem (výrok I), změnil ve výrocích II a III, tj.

ohledně výživného (výrok II), a rozhodl o nákladech řízení (výroky III a IV).

5. Stěžovatel podal proti oběma výše uvedeným rozsudkům ústavní stížnost, o níž Ústavní soud rozhodl nálezem ze dne 2. 12. 2019 sp. zn. II. ÚS 4189/18 (N 202/97 SbNU 165) (všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz>) tak, že rozsudky zrušil. Obecným soudům vytknul, že svá rozhodnutí řádně neodůvodnily a že nezjišťovaly ani neposoudily nejlepší zájem dětí v souvislosti s navrhovaným rozsahem styku s otcem, kdy toliko odkázaly na zažitý režim, aniž zkoumaly dopad jeho změny. Soudy v rozhodnutích argumentovaly stanoviskem dcer, přestože je nevyslechly. Ignorovaly stěžovatelovo právo na co nejvyrovnanější péči o děti a nezabývaly se jeho argumentací k rozsahu styku s dcerami a k důležitosti přespávání v jeho bydlišti během pracovního týdne; nijak relevantně neodůvodnily, proč by mělo být v rozporu s nejlepším zájmem dcer trávit s otcem více času a zažívat s ním režim všedních dnů. V této souvislosti zdůraznil Ústavní soud premisu, že v nejlepším zájmu dítěte zpravidla je péče a výchova oběma rodiči.

6. Okresní soud v posuzované věci znovu rozhodl napadeným rozsudkem, jímž opět svěřil obě děti do péče matky (výrok I). Otcí uložil povinnost hradit k rukám matky výživné na obě dcery, a to zpětně s účinností od 1. 9. 2015 v postupně rostoucí výši až na 7 000 Kč měsíčně pro starší dceru a 5 000 Kč měsíčně pro mladší dceru (výrok II); stěžovateli nařídil uhradit vzniklý dluh na výživném do 31. 12. 2021 (výrok III). Dále stanovil, že je otec oprávněn se s dcerami stýkat každý sudý kalendářní týden od pátku od 15:00 do neděle do 18:00 a dále každou středu od 15:00 do 18:00, a upravil režim styku v době prázdnin (výrok IV). Rozhodl i o náhradě nákladů řízení (výroky V až VII).

7. Dokazování bylo doplněno mimo jiné o výsledcích obou dcer při jednání dne 2. 9. 2021 (č. l. 354 až 355), zprávy psychologa o průběhu setkání s rodiči i dětmi v roce 2020 a 2021 (č. l. 272 a 326), zprávy opatrovníka dětí - města X, orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen "OSPOD"). Ten během roku 2020 provedl s oběma dcerami dva pohovory (viz č. l. 229, 264) a závěrem navrhl, aby soud k jejich postoji přihlédl (viz bod 17 rozsudku okresního soudu; viz též č. l. 361). Okresní soud vyšel i z dříve zpracovaného posudku znalce z oboru psychologie ze dne 2. 11. 2017 (č. l. 56).

8. Na základě zjištěných skutečností okresní soud dovodil, že je v zájmu dětí, aby byly svěřeny do výlučné péče matky. Vyjádřil, že nemá pochyb o schopnostech obou rodičů se o dcery postarat a o jejich vhodném zázemí. Poukázal, že je však v rámci posuzování nejlepšího zájmu dítěte povinen zjišťovat názor nezletilého, je-li schopen své přání vyjádřit a nebrání-li tomu jiné okolnosti; v té souvislosti odkázal na nález Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2014 sp. zn. I. ÚS 3304/13 (N 18/72 SbNU 217). Dcery - jimž bylo v době vydání rozsudku 12 a 10 let a které vykazovaly vyspělost nezbytnou pro vyjádření svého vlastního stanoviska - podle soudu konstantně a přesvědčivě uváděly, že si výslovně nepřejí střídavou péči (a to ani asymetrickou), nýbrž chtějí zůstat v péči matky a u otce pobývat každý druhý víkend, popřípadě podle domluvy jej navštěvovat i v týdnu. Okresní soud považoval takto vyjádřený názor dětí v konkrétní posuzované věci za určující aspekt kritéria nejlepšího zájmu dítěte. Ze závěrů znaleckého posudku, zpráv psychologa, zpráv OSPOD ani z výslechu obou dcer nevyvstala podle něj žádná pochybnost ohledně ovlivnění názoru dětí. Přiklonil se ke stanovisku, že nucení dcer trávit s otcem více času by mohlo mít "zchlazující" účinek na jejich vztahy, které dle vyjádření rodiny zaznamenaly v posledním roce určité zlepšení vlivem nárůstu vzájemné důvěry. O stejné důvody opřel okresní soud i svůj závěr o rozsahu styku. Dcery se shodně a dlouhodobě vyjadřovaly, že se s otcem chtějí stýkat jednou za dva týdny o víkendů a v některý všední den bez přespání; delší pobyt u otce jsou si schopny užít během prázdnin s vědomím, že se nejedná o pravidlo. Dle názoru soudu by mohl být širší rozsah styku pro děti skličující. Shrnuje, že dcery mají oba rodiče velice rády, komfortněji se však cítí u matky, u níž je dle jejich slov "vše v pohodě"; u otce jim nevyhovuje jeho určité pedantství. Vyjádřil taktéž, že je si vědom, kolik otec "obětoval" pro to, aby mohl s dcerami trávit co nejvíce času (jak dokládá i nákup domu v blízkosti bydliště matky - R.), a že určený rozsah styku je z jeho pohledu nedostatečný a pro něj zraňující; soud však v řízení hájí zejména zájem dětí a ten je v nejvyšší míře zachován přijatou úpravou styku. Prázdninový styk pak

stanovil v souladu s návrhem otce. Uzavřel, že oba rodiče mají vhodné výchovné schopnosti, i přesto však nezvolil variantu střídavé péče s ohledem na konstantní dlouhodobý názor nezletilých, který je podporován i skutečnostmi vyplývajícími ze zpráv OSPOD a psychologa.

9. Rozsudek okresního soudu napadli oba rodiče odvoláním. Otec trval na svěřeni dětí do nerovnoměrné střídavé péče (v poměru pět dní u otce ku devíti dnům u matky), žádal upravit výši výživného a změnit způsob jeho placení tak, že bude část prostředků hrazena na účet stavebního spoření dcer. Argumentoval, že je schopen o děti pečovat v nově koupeném a zrekonstruovaném domě ve V., kam pravidelně dojíždí, byť má jinak své zázemí a přátele stále v O. (jež byla původním bydlištěm rodiny). V řízení podle něj nevyšel najevo žádný důvod, jenž by měl střídavé péči bránit. Navrhoval aktualizovat znalecký posudek ohledně výchovných kompetencí rodičů, neboť původní byl vyhotoven již v roce 2017. Matka požadovala změnit termín pravidelného styku dětí s otcem ze sudého kalendářního týdne na lichý, snížit rozsah prázdninového styku, zvýšit výživné a zkrátit lhůtu pro úhradu dluhu na výživném. Uvedla, že se děti u otce necítí dobře, mají strach s ním hovořit o svých přáních a chování otce popisují jako "divné" a "dusné ticho".

10. OSPOD navrhl napadený rozsudek okresního soudu potvrdit. Při posledním pohovoru, který s dětmi uskutečnil dne 12. 1. 2022, starší dcera uvedla, že si širší styk nepřeje, současné uspořádání jí vyhovuje a velmi by si přála, aby to otec respektoval; má ho ráda a nechce mu ublížit, ne vždy se však u něj cítí dobře. Mladší dcera se vyjádřila, že v žádném případě nechce k otci jezdit častěji než každý druhý víkend; nevyhovuje jí, že je otec někdy nervózní a náladový, pročež se pak u něj necítí dobře. Občas k němu nejede, což nemá problém mu říci; je ráda, že ji otec k širšímu styku nenutí (viz č. l. 402).

11. Krajský soud v napadeném rozsudku úvodem zdůraznil, že v řízení sleduje především zájem dětí, nikoli jejich rodičů. Přihlásil se ke skutkovým i právním závěrům okresního soudu. Shodně s ním uzavřel, že je namístě svěřit děti do péče matky. K tomu uvedl, že otcem navrhovaná - byť asymetrická - střídavá péče je vyloučena ze dvou důvodů. Jednak pro dlouhodobé, neměnné a výslovné přání dcer stýkat se s otcem ideálně jen o víkendu a jeden den v týdnu bez přespání; přespávání u otce v týdnu vylučuje nejen mladší dcera, jež má k otci problematictější vztah, ale i starší dcera, která k otci jezdí raději a cítí se u něj komfortněji. Děti si střídavou péči nepřejí, přičemž tento projev vůle je svobodný a není rodiči ovlivněn. Soud není povinen z přání dětí vycházet, je však povinen je respektovat a hodnotit v jejich objektivním zájmu; obě dcery jsou již ve svém věku schopny si udělat a vyjádřit názor, v péči kterého rodiče si přejí být a jak si přejí se s druhým rodičem stýkat. Zadruhé je pak střídavá péče vyloučena i z důvodu nižší míry zachování identity a rodinných vazeb dětí v případě, že by pobývaly ve střídavé péči otce, jež má stále zázemí v původním bydlišti rodiny v O., kam však dcery jezdit nechtějí. Střídavá péče by tak dětem nepřinesla upevňování rodinných či jiných vztahů v místě, jež otec považuje za svůj domov; její význam by spočíval jen v pobytu u otce. Naproti tomu v péči matky mohou dcery pěstovat alespoň sounáležitost s jejím rodinným prostředím v R. Jelikož je střídavá péče vyloučena ze dvou výše uvedených důvodů, považoval krajský soud za nadbytečné vypracovávat nový znalecký posudek ohledně výchovných schopností rodičů; na jeho závěru by to ničeho nezměnilo. Na přání dětí založil i rozhodnutí o úpravě styku, který byl dle jeho názoru stanoven velmi široce. Ve shodě se stanoviskem obou rodičů pouze změnil termín víkendového styku ze sudého kalendářního týdne na lichý. Závěrem apeloval na matku, aby dcery vedla ke kontaktu s otcem tak, jak byl stanoven rozhodnutím soudu. Ohledně výživného pak pouze prodloužil splatnost dluhu.

12. Krajský soud proto napadeným rozsudkem změnil rozsudek okresního soudu ve výroku III tak, že určil lhůtu splatnosti dlužného výživného v délce dvou měsíců od právní moci rozsudku, a ve výroku IV tak, že stanovil termín víkendového styku otce s dětmi v lichý kalendářní týden, a ve zbytku rozsudek potvrdil (výrok I); dále rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky II a III).

II. Argumentace stěžovatele

13. Stěžovatel namítá, že obecné soudy rozhodly v rozporu s judikaturou Ústavního soudu, neboť se nezabývaly posuzovanou věcí dostatečně, svá rozhodnutí založily na zjednodušených důvodech, jež nebyly v řízení prokázány, a řídily se pouze přáním dětí, které jsou již řadu let pod matčíným vlivem. Zdůrazňuje, že dle judikatury Ústavního soudu je nejlepším zájmem dítěte, aby bylo především v péči obou rodičů; pakliže je dítě svěřeno do péče jednoho z nich, musí být druhému umožněno se s dítětem stýkat v takové míře, aby byl naplněn požadavek rovné rodičovské péče co možná nejvíce.

14. Okresní soud podle názoru stěžovatele neoprávněně označil za překážku střídavé péče jeho důslednější styl výchovy, když uvedl, že má otec sklony k pedantství. V řízení přitom nebylo prokázáno, že by se stěžovatel choval k dcerám jakkoli nevhodně a stresoval je; pojem pedantství děti nepoužily, činila tak pouze matka, která po celou dobu zpochybňuje roli otce v životě dcer. Znalec přitom dospěl k závěru, že má stěžovatel veškeré předpoklady pro výchovu dětí, a naopak u matky poukázal na mírnou psychickou labilitu. Důslednější nastavení výchovy by nemělo jakkoli znevýhodňovat rodiče v možnosti pečovat o děti a trávit s nimi čas; nelze upřednostňovat rodiče, který po dětech požaduje méně. Je logické a přirozené, že děti hledají snadnější cestu a nerady mění, na co si zvykly. Zdůrazňuje, že matčín styl výchovy nikdy před dětmi nezpochybňoval.

15. Stěžovatel dále argumentuje, že na jeho straně neexistují žádné překážky k realizování střídavé péče, jež by zpočátku byla alespoň asymetrická v poměru pět dní u otce a devět dní u matky. Zdůrazňuje, že v řízení osvědčil skutečný zájem být součástí života dcer poté, co se s matkou odstěhovaly z O; zakoupil nemovitost v jejich blízkosti a nevynechal žádný z možných kontaktů.

16. Vymezuje se vůči stanovisku OSPOD, že je pro dcery nyní vzhledem k jejich věku důležitější setkávání s vrstevníky a nalézání sama sebe než vztah s rodiči. Rozsah společného styku považuje za zcela nedostatečný; rozhodnutí mají negativní dopad nejen na něj samotného, nýbrž zejména na obě dcery.

17. Argument krajského soudu ohledně absence zachování identity a rodinných vazeb dětí považuje za pouhý pokus nalézt další důvod pro svěření dětí do výlučné péče matky, aby toto rozhodnutí nevycházelo výhradně z jejich přání. Připomíná, že původním bydlištěm rodiny byla O., odkud matka děti přestěhovala pod záminkou, že se dočasně vrátí ke svým rodičům, a tím otci zkomplikovala kontakt s dětmi. Je proto nespravedlivé, pokud je mu nyní kladeno k tíži, že je jeho zázemí daleko od bydliště dětí a že sám nemá žijící blízké příbuzné. Otec je připraven s dětmi trávit čas poblíž jejich bydliště a podporovat je v jejich povinnostech i koníčcích; náplň času s dětmi vždy konzultuje a snaží se jim vyjít vstříc. Je zde samozřejmě stále možnost trávit čas v O., kde dříve podnikali řadu společných aktivit a trávili čas s rodinami otcových přátel.

18. Stěžovatel konečně nesouhlasí se způsobem vedení výslechu dcer, jež by neměly být podrobovány otázkám, s kým z rodičů by chtěly žít či kde by chtěly bydlet; není možné děti tímto způsobem stresovat a narušovat jejich vztah k rodičům. V této souvislosti upozorňuje, že se mladší dcera během výslechu před okresním soudem rozplakala. Považuje také za absurdní, aby byly děti nepřímou tázány, zda je jejich rodič může vychovávat a pečovat o ně.

III. Řízení před Ústavním soudem

19. Ústavní soud vyzval okresní soud, krajský soud a matku, aby se vyjádřily k ústavní stížnosti.

20. Krajský soud ve svém vyjádření uvádí, že trvá na svých závěrech vyslovených v napadeném rozsudku, v němž podrobně odůvodnil, proč není v aktuálním nejlepším zájmu dětí jejich svěření do střídavé péče rodičů. V této souvislosti poukazuje, že Ústavní soud ve svém kasačním nálezu tento

závěr nezpochybnil; předmětem jeho kritiky byl pouze rozsah styku stěžovatele s dětmi. Zdůrazňuje, že při rozhodování musel vycházet z aktuální skutkové situace, která doznala oproti předchozí - panující v době vydání zrušených rozhodnutí - podstatné změny. Napadený rozsudek žádnými ústavněprávními nedostatky netrpí. Stěžovatel činí v podstatě jedinou námitku, že měly být dcery svěřeny do asymetrické střídavé péče. Ta však nebyla shledána jako vhodná a v zájmu nezletilých, a to opakovaně ze strany obecných soudů i Ústavního soudu. Odkaz na judikaturu Ústavního soudu činí stěžovatel pouze obecně, bez jakékoli konkretizace s ohledem na specifika posuzované věci vypořádaná krajským soudem. Proto krajský soud navrhuje ústavní stížnost odmítnout jako zjevně neopodstatněnou.

21. Okresní soud zareagoval tak, že se nehodlá k ústavní stížnosti vyjádřit a odkazuje na odůvodnění svého napadeného rozsudku.

22. Matka ve svém vyjádření uvádí, že stěžovatel pouze opakuje argumenty uplatněné v řízení před obecnými soudy, které je již přesvědčivě vypořádaly. Otec odmítá respektovat výsledek dokazování a názor dětí; obecným soudům v podstatě vytýká, že názor dcer zohledňují. Podle matky obecné soudy zjišťovaly skutkový stav nadstandardně a své závěry podrobně odůvodnily. Proto navrhuje ústavní stížnost odmítnout.

23. Ústavní soud zaslal výše uvedená vyjádření stěžovateli k replice. Stěžovatel ve své reakci zdůrazňuje, že v ústavní stížnosti velmi konkrétně specifikoval, které skutečnosti byly v řízení považovány za prokázané, přestože k jejich prokázání nedošlo (zejména jeho údajné pedantství, nedostatek zázemí a sociálních vazeb). Dcery byly svěřeny do výlučné péče matky na základě těchto nepravdivých skutečností a jejich přání, čímž bylo stěžovateli do budoucna znemožněno navázat s nimi plnohodnotný vztah. Dále připomíná, že zpochybňoval způsob získávání informací od dcer a se zjišťováním preferencí dětí nesouhlasil. Uzavírá, že nenavrhoval stejnoměrnou střídavou péči, chtěl by se však alespoň v rozsahu asymetrické střídavé péče zapojit do všedního života i povinností dcer a nebyť jen rodičem, k němuž děti jezdí na návštěvu.

24. Ústavní soud usnesením ze dne 17. 10. 2022 č. j. III. ÚS 1318/22-29 jmenoval opatrovníkem dětí pro řízení o ústavní stížnosti město X, tj. OSPOD. Následně vyzval opatrovníka, aby se vyjádřil k ústavní stížnosti.

25. Opatrovník ve svém vyjádření uvádí, že s rodinou pracuje již od roku 2017, a rekapituluje průběh spolupráce a svoje stanovisko v době před vydáním kasačního nálezu Ústavního soudu. Konstatuje, že i posléze rodiče navštěvovali sezení s psychologem a otec vždy respektoval přání dcer, především mladší z nich, kterou do kontaktu nenutil, pokud si to nepřála. Zdůrazňuje, že s oběma dětmi bylo hovořeno opakovaně, a připojuje obsah posledního pohovoru z ledna 2022. Uzavírá, že chápe otcovu snahu a zájem více se podílet na výchově dcer, ve svém stanovisku však respektuje přání a potřeby dětí.

26. Ústavní soud již nezasílal stěžovateli vyjádření OSPOD k replice, neboť z něj nezjistil žádné nové skutečnosti, jež by byly pro rozhodnutí o ústavní stížnosti podstatné.

27. Podle § 44 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), rozhodl Ústavní soud ve věci bez konání ústního jednání, neboť od něj neočekával další objasnění věci.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

28. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla vydána napadená

rozhodnutí. Stěžovatel je právně zastoupen advokátem na základě plné moci pro zastupování v tomto řízení před Ústavním soudem. Ústavní stížnost splňuje i ostatní zákonem stanovené náležitosti a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel vyčerpал všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a contrario).

V. Vlastní posouzení

V/a. Obecná východiska

29. Při přezkumu rozhodnutí obecných soudů týkajících se úpravy výchovných poměrů k nezletilým dětem se Ústavní soud soustředí zejména na posouzení otázek, zda řízení před soudy bylo konáno a přijatá opatření byla činěna v nejlepším zájmu dítěte (čl. 3 Úmluvy o právech dítěte), zda byly za účelem zjištění nejlepšího zájmu dítěte shromážděny veškeré potřebné důkazy s tím, že důkazní aktivita nedopadá na samotné účastníky, nýbrž na soud, zda hodnocení důkazů odpovídalo principům zakotveným v hlavě páté Listiny a ustanovením zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zda byla veškerá rozhodnutí vydaná v průběhu řízení řádně a dostatečně odůvodněna [srov. např. náleze ze dne 26. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 2482/13 (N 105/73 SbNU 683), bod 17].

30. Předním hlediskem pro nalezení modelu péče rodičů o dítě je nejlepší zájem dítěte [k významu pojmu nejlepší zájem dítěte viz např. náleze ze dne 30. 12. 2014 sp. zn. I. ÚS 1554/14 (N 236/75 SbNU 629), body 23-25]. Posouzení naplnění tohoto měřítka přísluší obecným soudům, které jsou povinny posuzovat věc individuálně s přihlédnutím k jejím konkrétním okolnostem a zvláštnostem. Jejich úkolem je ovšem zároveň na základě uplatnění zásady proporcionality nalézt řešení, které nebude nepřiměřeně omezovat ani právo žádného z rodičů zaručené v čl. 32 odst. 4 Listiny [srov. náleze ze dne 3. 5. 2022 sp. zn. I. ÚS 3065/21, bod 19, nebo náleze ze dne 31. 8. 2018 sp. zn. IV. ÚS 1286/18 (N 145/90 SbNU 353), bod 21].

31. Postup obecných soudů při posuzování nejlepšího zájmu dítěte a volby příslušného modelu péče rodičů o dítě nicméně nemůže být libovolný. Ustálená judikatura Ústavního soudu proto na základě § 907 odst. 2 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, a relevantních mezinárodních smluv vymezila obecná kritéria, která musí obecné soudy z hlediska nutnosti zohlednění nejlepšího zájmu dítěte vzít v úvahu při rozhodování o úpravě výchovných poměrů a jejich naplnění vždy zkoumat. Jsou jimi: (1) existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěření do péče usilující osobou; (2) míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěření do péče té které osoby; (3) schopnost osoby usilující o svěření dítěte do péče zajistit jeho vývoj i fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby; (4) přání dítěte (viz náleze sp. zn. I. ÚS 2482/13, body 19-25).

32. V případě, že jeden z rodičů naplňuje uvedená kritéria výrazně lépe, je zpravidla v zájmu dítěte, aby bylo svěřeno do jeho péče; naplňují-li je oba rodiče přibližně stejnou měrou, je třeba vycházet z premisy, že zájmem dítěte je, aby bylo především v péči obou rodičů. Uvedenou presumpci lze vyvrátit, nicméně jsou k tomu zapotřebí pádné důvody, které musí sledovat ochranu nejlepšího zájmu dítěte [viz náleze ze dne 21. 11. 2017 sp. zn. IV. ÚS 1921/17 (N 215/87 SbNU 477), bod 14]. V této souvislosti by pozornosti obecných soudů neměl uniknout shrnující náleze sp. zn. I. ÚS 3065/21, jenž byl vydán teprve po napadených rozsudcích.

33. Ve vztahu k posledně uvedenému kritériu, tj. přání dítěte, pak Ústavní soud konstatoval, že za předpokladu, že je dítě dostatečně rozumově a emocionálně vyspělé, je nutné jeho přání považovat za zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu; současně však zdůraznil, že není možné, aby

obecné soudy postoj nezletilého dítěte bez dalšího převzaly a aby své rozhodnutí založily toliko na jeho přání, nikoli na pečlivém a komplexním posuzování jeho zájmů. Taktéž vymezil ve své judikatuře řadu podmínek, jež musí obecné soudy v souvislosti se zjišťováním názoru nezletilého dodržet, a okolností, které musí zvažovat. Při hodnocení vlastního postoje nezletilého musí vzít v potaz již výše zmíněnou rozumovou a emocionální vyspělost dítěte, jeho věk či míru objektivitu (nezávislosti) jeho postoje; z hlediska formy musí být přání dítěte zjišťováno komplexně, a to především nepřímými otázkami [viz např. nálezn sp. zn. I. ÚS 2482/13, body 23 až 25, nebo nálezn ze dne 16. 6. 2015 sp. zn. II. ÚS 2943/14 (N 110/77 SbNU 607), body 21 až 22].

34. I podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva musí obecné soudy dávat odpovídající váhu postojům a pocitům dětí vyspělých do té míry, že jsou schopny utvořit si vlastní názor na styk s rodiči; musí taktéž respektovat právo dětí na soukromý život (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 1. 2011 ve věci Plaza proti Polsku, stížnost č. 18830/07, bod 71). Snaha o prosazení určitého řešení proti vůli dítěte může být s jeho narůstajícím věkem kontraproduktivní a škodlivá; není však možné postoj dítěte výlučně převzít, aniž by byly zohledněny všechny relevantní okolnosti (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 5. 2006 ve věci C. proti Finsku, stížnost č. 18249/02, body 57 až 59).

35. Participace dítěte na rozhodování v záležitostech, které se ho dotýkají (čl. 12 Úmluvy o právech dítěte), je projevem respektujícího přístupu k dítěti jako k subjektu práv, nikoli jako k objektu péče a ochrany ze strany dospělých [srov. Obecný komentář Výboru pro práva dítěte č. 12 (General Comment No. 12 on the Right of the Child to Be Heard, 2009, CRC/C/GC/12), odst. 18]. Je přitom úzce spjata s principem rozvíjejících se schopností dítěte (čl. 5 Úmluvy o právech dítěte). Čím bude totiž dítě starší (a čím budou jeho schopnosti rozvinutější), tím větší měrou bude svobodně určovat směr své životní cesty bez jakéhokoli donucovacího zásahu z vnějšku a tím více svých záležitostí bude moci rozhodovat samostatně, tj. obsah jeho nejlepšího zájmu bude čím dál více determinován jeho názorem [srov. Obecný komentář Výboru pro práva dítěte č. 14 (General Comment No. 14 on the Right of the Child to Have His or Her Best Interests Taken as a Primary Consideration, 2013, CRC/GC/14), odst. 44]. Určující přitom není samotný věk, nýbrž individuální vyspělost dítěte; jeho názor proto musí být posouzen vždy s ohledem na konkrétní okolnosti případu [srov. Obecný komentář Výboru pro práva dítěte č. 12 (General Comment No. 12 on the Right of the Child to Be Heard, 2009, CRC/C/GC/12), odst. 29 a 30].

36. Obecně tak lze shrnout, že při nalézání nejlepšího zájmu dítěte jsou obecné soudy povinny v každém konkrétním případě pečlivě vážit, jak se do něj promítá stanovisko dítěte. S jeho přibývajícím věkem a s jeho narůstající rozumovou a emocionální vyspělostí bude přitom jeho přání pro výsledný nejlepší zájem čím dál více určující.

V/b. Aplikace na projednávaný případ

37. Ústavní soud se projednávanou věcí zabývá již podruhé, poté, co první rozsudky okresního soudu a krajského soudu zrušil svým nálezn sp. zn. II. ÚS 4189/18. Obecné soudy posléze ve věci znovu rozhodly rozsudky, které stěžovatel napadá nynější ústavní stížností. V nich shodně dospěly k závěru, že stěžovatelem navrhovaná střídavá péče - byť i nestejněměrná - není v nejlepším zájmu dětí.

38. Za stěžejní důvod, pro který se přiklonily k výlučné péči matky, resp. za překážku pro stanovení stěžovatelem prosazované střídavé výchovy, obecné soudy považovaly přání dětí (viz body 25 a 31 rozsudku okresního soudu a bod 9 rozsudku krajského soudu). Krajský soud kromě toho svůj závěr opřel i o nižší míru zachování identity dětí a jejich rodinných vazeb na straně otce (viz bod 10 rozsudku krajského soudu).

39. Na totožných důvodech založily obecné soudy i svoje rozhodnutí o styku stěžovatele s dětmi (viz

bodů 28 a 31 rozsudku okresního soudu a bod 12 rozsudku krajského soudu). Ten určily v rozsahu zhruba tři dnů (a dvou nocí) ve 14denním cyklu, i přesto ho krajský soud charakterizoval jako "velmi široký". Sluší se poznamenat, že s ohledem na společenský vývoj v posledních letech podpořený i zdejší judikaturou vnímá Ústavní soud takový styk spíše za úzký (srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 3065/21, bod 58).

40. Z napadených rozhodnutí naopak nevyplývá, že by důvodem pro vyloučení střídavé péče měl být důslednější výchovný styl otce, jak stěžovatel v ústavní stížnosti namítá. Okresní soud toto téma pouze zmiňuje jako důvod, pro který děti dle svého tvrzení nechtějí trávit u otce delší čas; neodůvodňuje tímto způsobem svěřením dětí do péče matky (viz bod 31 rozsudku okresního soudu). Krajský soud pak na výchovný styl otce neupozorňuje vůbec; pouze uvádí, že mladší dcera odmítá u otce přespávat z důvodu svého problematictějšího vztahu k němu (viz bod 9 rozsudku krajského soudu).

41. Ústavní soud níže přezkoumá, nakolik z ústavněprávního hlediska ob stojí aplikace kritérií (i) přání dítěte a (ii) míry zachování identity dětí a jejich rodinných vazeb. Současně posoudí, (iii) zda obecné soudy dostaly požadavků na reflektování kasačního nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 4189/18.

V/b.(i.) Přání dětí

42. Obecné soudy se v napadených rozsudcích zaštiťují zejména přáními obou dětí, jež dle jejich názoru představovalo překážku stěžovatelem prosazované střídavé péče a taktéž bylo určující pro rozsah jeho styku s dcerami. Okresní soud dospěl k závěru, že je v posuzované věci namísto přání obou dcer respektovat navzdory zájmům stěžovatele na nařízení střídavé péče, resp. stanovení širšího rozsahu styku, neboť by takové řešení mohlo mít negativní vliv na jejich psychiku a potažmo i na jejich vztah s otcem; krajský soud tento závěr na základě doplněného dokazování převzal. V posuzované věci tak obecné soudy považovaly přání dětí za určující kritérium pro posouzení jejich nejlepšího zájmu, jenž převážil nad zájmy otce.

43. V této souvislosti předně nelze přisvědčit stěžovatelově obecné výhradě k významu participace dcer při rozhodování o jejich výchovném uspořádání. Nejlepší zájem dítěte nelze určovat bez jeho zapojení do tohoto procesu, neboť by se dítě jinak stávalo objektem v moci dospělých, kteří by sami určovali, co je pro jeho blaho nejlepší. Takový přístup odporuje pojetí participace dítěte podle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte, na který Ústavní soud odkazuje v bodě 35 tohoto nálezu.

44. S ohledem na námitky stěžovatele proti způsobu zjišťování názoru dcer okresním soudem se Ústavní soud dále zaměřil na tuto otázku. Z audiozáznamu výslechu obou dětí - provedeného před okresním soudem při jednání dne 2. 9. 2021 za podpory OSPOD - zhodnotil, že způsob vedení rozhovoru ob stojí ve světle požadavků plynoucích z judikaturních závěrů odkazovaných v bodě 33 tohoto nálezu. Dotazy se přípustně soustředily na zjištění aktuálního stavu a přání dětí ohledně budoucího uspořádání; když se mladší dcera rozplakala po doplňujícím dotazu, zda se dá nějak vysvětlit, proč se u stěžovatele necítí dobře, soudci se podařilo dívku za pomoci pracovnice OSPOD uklidnit a stočit rozhovor na jiné téma.

45. Dcerám bylo v době vydání napadeného rozsudku krajského soudu (a v době vedení posledního pohovoru s OSPOD) 10,5 a 12,5 roku, tj. nacházely se na hranici věku dospívání [k tomu viz Obecný komentář Výboru pro práva dítěte č. 20 (General Comment No. 20 on the Implementation of the Rights of the Child during Adolescence, 2016, CRC/C/GC/20), odst. 5]. Podle okresního soudu byly dostatečně vyspělé na to, aby si byly schopny utvořit vlastní názor na uspořádání péče (a styku s otcem); krajský soud se k tomuto závěru ve svém napadeném rozsudku přihlásil. Jejich stanovisko bylo v řízení před obecnými soudy zjišťováno opakovaně a obě uváděly, že u otce nechtějí v týdnu

přespávat a být u něj v širším rozsahu než doposud, s tím, že mají otce rády, trápí je, že si vykládá jejich odmítání rozšíření styku jako opak, avšak necítí se u něj vždy uvolněně (zejména pak mladší dcera, jež víkendový styk s otcem místy odmítala). Děti na svém názoru setrvaly i přesto, že všichni členové rodiny absolvovali během řízení před okresním soudem řadu sezení u psychologa (viz zprávy č. I. 272 a 326). V neposlední řadě je relevantní, že obecné soudy shodně uzavřely, že postoj dcer je svobodný a není výsledkem ovlivnění ani jedním z rodičů; ani podle názoru Ústavního soudu z obsahu spisu neplyne nic, co by nasvědčovalo tomu, že stanoviska dětí nejsou autentická nebo nejsou projevem jejich vlastní vůle.

46. Ústavní soud si je vědom, že snahou o stanovení střídavé péče (byť asymetrické) stěžovatel sleduje dosažení co možná nejvyrovnanější péče o nezletilé děti (a tím i vyšší míru svého zapojení do jejich každodenního života a prohlubování svého vztahu s nimi), což je - i ve světle judikatury Ústavního soudu - obecně cílem žádoucím. Jestliže však obecné soudy neprosazovaly dosažení tohoto cíle uspořádáním, jež by bylo přímo proti vůli dětí, nelze v takovém postupu spatřovat porušení stěžovatelových práv podle čl. 10 odst. 2 a čl. 32 odst. 4 Listiny. Pro takový závěr je rozhodující, že obě děti lze (i s přihlédnutím k jejich věku) považovat za natolik rozumově a emocionálně vyspělé, že jsou schopny uvědomit si dosah těchto svých rozhodnutí, přičemž nevyšly najevo skutečnosti nasvědčující tomu, že by postoje dětí nebyly autentické nebo že by jejich vůle byla účelově a systematicky formována ze strany třetí osoby (zde zejména matky).

47. V rámci obiter dicta Ústavní soud dodává, že takový přístup je i v souladu se závěry jeho rozhodovací praxe týkající se výkonu rozhodnutí ve věci střídavé péče [viz např. náleze ze dne 13. 10. 2015 sp. zn. III. ÚS 3462/14 (N 184/79 SbNU 91), body 12 a 13]. Z ní plyne, že institut nařízení výkonu rozhodnutí by neměl sloužit jako nástroj násilné změny projevů vůle nezletilého dítěte, které již dokáže posoudit následky svého jednání a jehož postoj nebyl úmyslně ovlivněn třetími osobami; v souladu s principy vyjádřenými v Úmluvě o právech dítěte je vyloučeno, aby kterýkoli z rodičů nutil dítě k plnění povinností všemi prostředky.

V/b.(ii.) Míra zachování identity dětí a jejich rodinných vazeb

48. Krajský soud označil za překážku střídavé péče taktéž nižší míru zachování identity dětí a jejich rodinných vazeb při jejich pobytu u otce, což dovodil z okolnosti, že má stěžovatel stále zázemí v původním bydlišti rodiny v O., a pobyty v domě ve V. by tak pro dcery byly přínosné jen pro styk se samotným otcem. Takový závěr však nereflektuje pojetí kritéria míry zachování identity dětí a jejich rodinných vazeb, jak je chápe Ústavní soud (viz náleze sp. zn. I. ÚS 2482/13, bod 21).

49. V tomto směru je v posuzované věci předně relevantní, že je stěžovatel připraven o dcery pečovat v místě, kde mají svůj současný domov a společenské vazby, tj. příbuzné, školu, koníčky a přátele. Nelze proto říci, že by pobyt u otce vytrhl děti z jejich přirozeného prostředí. Stěžovatel má potenciál rozvíjet děti i po stránce budování a prohlubování dalších společenských vazeb. V řízení deklaroval, že má zájem s dcerami trávit čas i v O., kde je jeho převážné společenské i majetkové zázemí; byť si je nepochybně vědom, že si dcery nyní nepřejí toto místo navštěvovat. Ze spisu neplynou ani skutečnosti nasvědčující tomu, že by stěžovatel zpochybňoval úlohu dalších osob dětem blízkých a že by měl dcerám ve styku s nimi bránit.

50. Ústavní soud se tak neztotožnil s kategorickým závěrem krajského soudu, že okolností vylučující střídavou péči obou rodičů - byť i otcem navrhovanou asymetrickou - je i nižší míra zachování identity dětí a jejich rodinných vazeb při pobytu u otce. Pro nynější řízení o ústavní stížnosti je však stěžejní, že s ohledem na právní názor vyslovený v části V/b.(i.) tohoto nálezu (tj. k zohlednění stanoviska dětí) tento vadný dílčí závěr není způsobilý založit neústavnost napadeného rozsudku krajského soudu; odůvodnění konečného závěru o volbě výchovného prostředí matky a stanovení rozsahu styku s otcem ob stojí i bez něj. Ústavní soud proto v tomto ohledu neshledal důvod pro

kasaci napadeného rozsudku.

V/b.(iii.) Respektování nosných důvodů kasačního nálezu Ústavního soudu

51. Ke kasační závaznosti svých nálezů se Ústavní soud ve své rozhodovací praxi vyjádřil mnohokrát [srov. již náleze ze dne 2. 4. 1998 sp. zn. III. ÚS 425/97 (N 42/10 SbNU 285)]. V této souvislosti připomíná, že požadavky na reflektování kasačního nálezu (respektování jeho rationis decidendi a nosných důvodů) v následném rozhodnutí obecného soudu v dané věci jsou výrazně přísnější, než je tomu v případě tzv. precedenční závaznosti, vztahující se na jiné, avšak podobné věci. Kasační závaznost lze reflektovat pouze bezpodmínečným respektováním nálezu Ústavního soudu; v řízení následujícím po kasačním nálezu již není prostor pro úvahy, zda je právní názor Ústavního soudu správný, fundovaný či úplný (pochopitelně za nezměněného skutkového stavu) [viz náleze ze dne 13. 11. 2007 sp. zn. IV. ÚS 301/05 (N 190/47 SbNU 465), body 57 a 58, a náleze ze dne 8. 11. 2011 sp. zn. IV. ÚS 1642/11 (N 191/63 SbNU 219), body 20 až 23].

52. Z kasačního nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 4189/18 plyne požadavek zjistit stanovisko dětí, posoudit jejich nejlepší zájem ohledně styku s otcem (s přihlédnutím k otcově argumentaci stran důležitosti kontaktu a přespávání během pracovního týdne) a obecně rozhodnutí řádně odůvodnit.

53. Okresní soud v napadeném rozsudku zmínil existenci kasačního nálezu, jeho obsah však již nikoli. V souladu s požadavkem Ústavního soudu nicméně zjistil názor dětí přímo i prostřednictvím opatrovníka. Své rozhodnutí o formě péče i rozsahu styku s otcem posléze založil na závěru, že přání dcer je z hlediska posouzení jejich nejlepšího zájmu určující a tento převáží nad zájmy otce.

54. Krajský soud následně výslovně zjišťoval, jaký je postoj dcer k přespávání u otce i během pracovního týdne a co takovému nocování brání (viz dotazy soudu na č. l. 388, vyjádření matky na č. l. 394 a zpráva OSPOD č. l. 402); s odkazem na negativní stanovisko obou dětí potvrdil nastavení styku v pracovním týdnu bez přespání a konstatoval, že požadavky Ústavního soudu vyjádřené v kasačním nálezu byly naplněny. V napadeném rozsudku - i ve vyjádření k ústavní stížnosti - pak dále argumentoval, že oproti stavu v době vydání zrušených rozhodnutí došlo ve věci k podstatné změně okolností, jež však nijak blíže nekonkretizoval.

55. Ústavní soud si je vědom, nakolik paradoxně musí pro stěžovatele vyznívat výsledek řízení, v němž obecné soudy stanovily jeho styk s dcerami v rozsahu užším, než vyplýval z prvních rozhodnutí, která Ústavní soud pro jejich protiústavnost zrušil; navíc navzdory tomu, že matka i otec v průběhu řízení o napadeném rozsudku okresního soudu deklarovali zlepšení vzájemných rodinných vztahů (viz bod 25 rozsudku). Přihlédl však k okolnosti, že děti v době mezi vydáním kasačního nálezu a napadeného rozsudku krajského soudu vypsely o další více než tři roky, jejich názor byl nově v řízení opakovaně zjišťován a obě soustavně uváděly, že si nepřejí u otce pobývat častěji než doposud (ani u něj během pracovního týdne přespávat); tyto skutečnosti obecné soudy v napadených rozhodnutích zohlednily. Požadavek Ústavního soudu na zjištění stanoviska dětí, posouzení jejich nejlepšího zájmu v souvislosti se stykem s otcem i doplnění odůvodnění rozhodnutí proto má Ústavní soud - navzdory popsáním výhradám - za naplněný.

56. Ústavní soud proto dospěl k závěru, že napadená rozhodnutí - tj. napadený rozsudek okresního soudu ve spojení s napadeným rozsudkem krajského soudu, jenž dokazování dále doplnil a odůvodnění dopracoval - ob stojí i ve světle kasačního nálezu sp. zn. II. ÚS 4189/18.

VI. Závěr

57. Ze všech uvedených důvodů Ústavní soud uzavřel, že napadenými rozhodnutími nedošlo k

porušení ústavně zaručených základních práv a svobod stěžovatele.

58. Na základě výše uvedeného Ústavní soud rozhodl podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, jak je ve výroku nálezu uvedeno.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Daňová exekuce](#)
- [Cenové rozhodnutí rozporné se zákonem](#)
- [Autonomie vůle](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)